

KUNNSKAPS-

BYEN
VÅREN
2021

KUNNSKAPSBYEN

NORDENFJELSKÉ
BYKREDITTS STIFTELSE

Kunnskapsbyen har som mål å skape interesse for forskning, formidle kunnskap og kritisk refleksjon samt være en arena for kunnskapsglede, dialog og nysgjerrighet. Vi tilbyr aktiviteter som forelesninger, debatter, vandringer og ekskursionsjoner. Kunnskapsbyen er ditt vindu inn til forsknings- og kunnskapsmiljøene i Trondheim og omegn.

Alle våre arrangementer er gratis med mindre pris er oppgitt.

Program pr. 20.12.2020, med forbehold om endringer og oppdateringer.

Følg med på vår Facebook-side Kunnskapsbyen Trondheim og i Kunnskapskalenderen:

<https://www.dknvs.no/kunnskapskalenderen>

BIDRAGSYTERE

NORDENFJELSKES
BYKREDITTS STIFTELSE

Velkommen til Kunnskapsbyen våren 2021!

Kunnskapsbyen er et formidlingsprosjekt i regi av Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab (DKNVS). Siden oppstarten i 1997 har vi lagt til rette for kunnskaps- og forskningsformidling gjennom ulike typer arrangementer. Alle våre arrangementer er gratis og åpne for alle, med mindre annet er oppgitt. Av plasshensyn må alle hente ut billetter, og vi bruker billettsystemet Hoopla.

Året vi har lagt bak oss, var preget av koronapandemien. Vi følger opp og setter i sesongens første foredrag søkelyset på virus og utviklingen av hurtigtester som forskningsmiljøet ved NTNU sto bak. Programmet for våren 2021 er ellers variert og spenner fra kulturhistorie til medisin og biologi. Vi spør om drømmen om Amerika for alltid er knust, og vi tar dere med til Austrått og konflikten mellom to mektige kvinner der på 1500-tallet. Hva er egentlig psykiske lidelser, og hvor går grensen mellom det som er normalt og det som er sykt? Og hvordan kan landskapet hjelpe oss til å forstå betydningen av bergkunst som ble laget for flere tusen år siden? Dette er blant de mange spørsmål våre foredragsholdere skal gi oss svar på og få oss til å undres over.

Etter påske beveger vi oss ut i terrenget, for å lære mer om ugler, for å besøke natur- og kulturstien ved Horg bygdatun og for å se hvordan de mange bybrannene har preget Trondheim som by. Vi er invitert til et besøk i huset og hagen på Villa Rognli, og vi avslutter tradisjonen tro sesongen med en botanisk vandring på Sølendet ved Røros.

Velkommen til Kunnskapsbyen våren 2021!

Kunnskapsbyen, DKNVS, Elvegata 17, 7012 Trondheim
Prosjektleder: Merete Røskaft, tlf. 99165427
E-post: merete.roskaft@dknvs.no
Programmet finnes på
<https://www.dknvs.no/kunnskapskalenderen>

Foto: Thor Nielsen/DKNVS

Foto: Geir Mogen, NTNU

Vegar Ottesen
NTNU

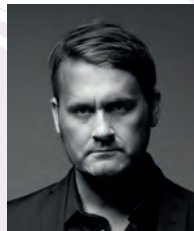
Magnar Bjørås
NTNU

Svein Kristian Øverland
St. Olavs hospital

Heidrun Stebergløkken
NTNU

Thomas Seltzer
programleder og musiker

Jo Skårderud
Klassekampen

Alexander Asphaug Rauboti
kunsthistoriker

Asgeir Kobre-Flatmoen
NTNU

Thomas Stølen
NTNU

Randi Bjørshol Wærdahl
NTNU

Axel Christophersen
NTNU

Ian Reed
NTNU

Øivind Lunde
arkeolog

Jørgen Søraker
NTNU

Margrethe Stang
NTNU

Kristian Overskaug
DKNVS

Kjell André Brevik
Melhus bibliotek

Roy Åge Håpnes
Byantikvaren i Trondheim

Berit Høyem og Ivar Sognli
eiere Villa Rognli

Asbjørn Moen
NTNU

LØRDAG 23. JANUAR

Vegar Ottesen: Hva er et virus, og hva gjør det med kroppen vår?

For skolebarn mellom seks og ni år. Foreldre og søsken kan besøke bibliotekets barneavdeling i mellomtiden.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://tfb.hoopla.no/sales/ottesen>

Arr. er et samarbeid mellom
Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

VITENLUNSJ

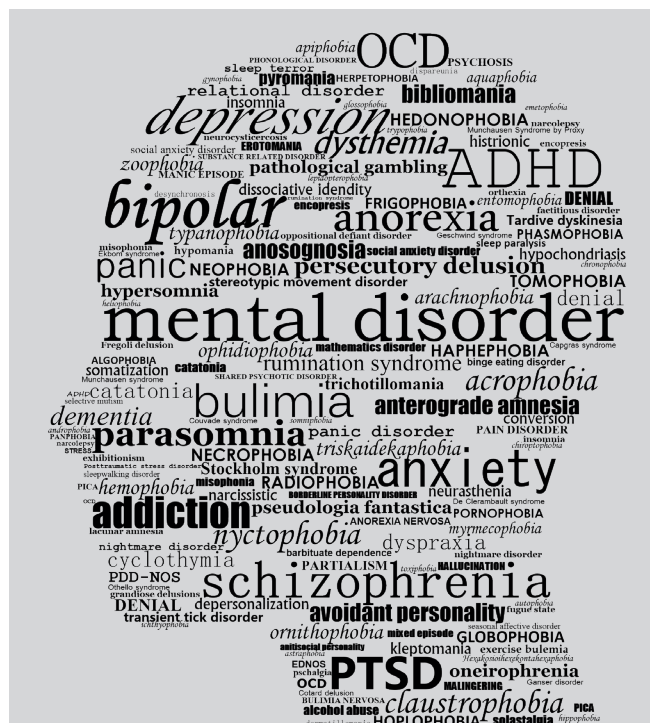
LØRDAG 23. JANUAR

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 13.30

Magnar Bjørås: COVID 19 – diagnostikk, behandling og vaksiner

Koronaviruset SARS-CoV-2 ble oppdaget i januar 2020, og smittet trolig fra flaggermus til mennesker i slutten av 2019, enten direkte eller via et annet dyr. Mens mange som smittes får milde sykdomsforløp, kan det for andre gi alvorlig sykdom og i noen tilfeller død. Magnar Bjørås ved Institutt for klinisk og molekylær medisin, NTNU, ledet prosjektet som utviklet en ny metode for å teste koronasmitte. Til VitenLunsjen kommer han for å snakke om diagnostikk, behandling og vaksiner av COVID 19. Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://tfb.hoopla.no/sales/covid19>

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen

ONSDAG 27. JANUAR

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 19.00

Svein Øverland: Hva er egentlig psykiske lidelser, og hvor går grensen mellom det som er normalt og det som er sykt?

Hysteri og idioti var tidligere psykiske lidelser. Pasienter med disse diagnosene ble sendt til asyl og måtte tåle behandlinger som vi ler av eller skjemmes over i dag. På få år har både det amerikanske og det internasjonale klassifikasjonssystemet for psykiske lidelser blitt revidert til henholdsvis DSM-5 og ICD-11. Det har ført til endringer særlig innen diagnostiseringen av seksuelle forstyrrelser og personlighetsforstyrrelser. Foredraget gir kunnskap om hvordan psykiske lidelser faktisk diagnostiseres, og et skråblikk på sammenhengen mellom kultur og psykiatri.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://kb.hoopla.no/sales/syktnormalt>

FEBRUAR

ONSDAG 3. FEBRUAR

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 19.00

Heidrun Stebergløkken:

Bergkunsten og landskapet i Trøndelag

I Trøndelag har vi bergkunst som stammer fra en tidsperiode fra steinalder til eldre jernalder (fra ca. 8000 til ca. 2000 år siden). Det er svært utfordrende å si noe om betydningen av bergbilder som er laget for så mange tusen år siden. Samtidig kan vi si mye om hvordan de er laget, hvordan de opptrer på bergflaten, og hvordan de forholder seg til omgivelsene og til landskapet.

Hvordan kan landskapet hjelpe oss å forstå hvorfor bergkunsten befinner seg der den gjør? Og hvordan kan landskapet hjelpe oss til å forsøke å forstå bergkunstens betydning?

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://kb.hoopla.no/sales/bergkunst>

ONSDAG 10. FEBRUAR

Kulturtorget, Trondheim folkebibliotek kl. 19.00

Thomas Seltzer i samtale med Jo Skårderud:

Drømmen om Amerika

I dokumentarserien «UXA – Thomas Seltzers Amerika» fikk vi et innblikk i et land og et folk hvor optimisme for manges del er erstattet av frykt og sinne. Mens USA for folk over store deler av verden i mange tiår har fremstått som mulighetenes land, ser Seltzer nå tegn til stagnasjon og ødeleggelse. Er drømmen om Amerika knust for alltid, både for dem som bor der, og for oss andre som gjerne så på det som selve framtidslandet? Valget i 2020 viste oss en splittet nasjon. Kan den nye politiske ledelsen igjen greie å forene det som for øyeblikket snarere ser ut som De uforente statene?

Billetter (kr 100) kjøpes fra Hoopla:

<https://tfb.hoopla.no/sales/seltzer>

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

TORS DAG 11. FEBRUAR

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 20.00

Alexander Asphaug Rauboti:

Møllmanngården på Torvet i Trondhjem

Tilnærmingar til eit tappt trepalé i 1700-talsform og 1700-talskontekst

Ein iskald morgon i januar 1942 brann trebygningen kjend som Møllmanngården eller «Harmonien» på Torvet i Trondhjem ned til grunnen. Med eitt var byen og nasjonen frårøva eit uerstatteleg kulturminne, som med sine rause dimensjonar hadde vore eit iaugefallande element i bybiletet i over 170 år. Men kvifor vart dette særprega og myteomspunne anlegget reist i utgangspunktet, og korleis såg det eigentleg ut i si opphavlege form? Held populære byhistoriske overleveringar om forfengelege enkjefruer i kappestrid vatn i møte med samtidig kjeldemateriale? Og på kva måte er ei kongeleg vitjing i 1773 særskild interessant i samanhengen?

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://kb.hoopla.no/sales/rauboti>

Arr. er et samarbeid mellom Fortidsminneforeningen – Den trønderske avdeling og Kunnskapsbyen.

FORTIDSMINNEFORENINGEN
Den trønderske avdeling

ONSDAG 17. FEBRUAR

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 19.00

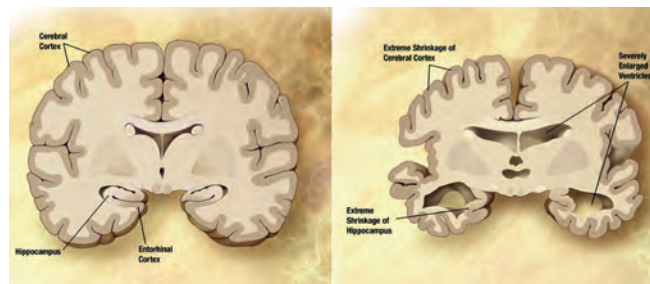
Asgeir Kobro-Flatmoen:

Hvorfor snakke om den entorhinale hjernebarken når vi snakker om Alzheimers sykdom?

Fortid, nåtid og nye data om hjernens anatomi i lys av sykdommen

Vi kan tilnærme oss Alzheimers sykdom ut fra hvor i hjernen sykdommen begynner, og hvor og hvordan den spres videre. Her tar vi et tilbakeblikk på hvordan forskningsfeltet på sykdommen har sporet dens spredning og gitt kunnskap om hvor i hjernen sykdommen sannsynligvis oppstår, samt hvordan vi håper å benytte denne kunnskapen for å forstå hva som først går galt. Slik kunnskap vil sannsynligvis være nødvendig for å kunne finne en effektiv behandling av Alzheimers sykdom.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://kb.hoopla.no/sales/alzheimers>

BARNEUNIVERSITETET

LØRDAG 20. FEBRUAR

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 12.00

Tema og foredragsholder blir avklart tidlig i januar. Følg med på Facebook-sidene til Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen Trondheim samt på <https://dknvs.no/kunnskapskalenderen>

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

VITENLUNSJ

LØRDAG 20. FEBRUAR

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 13.30

Tema og foredragsholder blir avklart tidlig i januar. Følg med på Facebook-sidene til Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen Trondheim samt på:

<https://dknvs.no/kunnskapskalenderen>

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

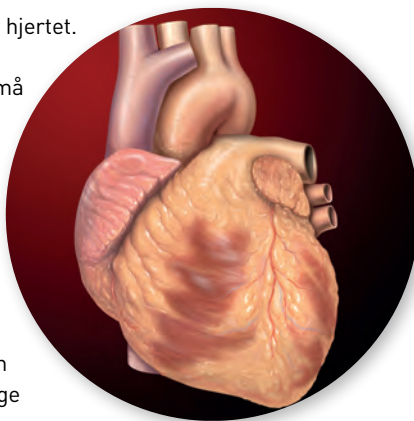
MARS

ONSDAG 3. MARS

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 19.00

Tomas Stølen: Trening av hjertet – hva foregår inne i hjertet?

Foredraget vil handle om hjertet. For at hjertet skal kunne pumpe blod til kroppen, må millioner av hjerteceller koordineres ved hvert hjerteslag. Hvordan får hjertet dette til? Hva skjer ved sykdom? Hva skjer når hjertet blir trent, og hvorfor er trening fortsatt en så viktig del av behandlingen nå når det finnes så mange medisiner?

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://kb.hoopla.no/sales/hjertet>

ONSDAG 10. MARS

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 19.00

Randi Bjørshol Wærdahl:

Ville fugler og griske godseiere

Ingerd den eldre (Losna) mot Ingerd den yngre (Austrått)

I 1526 kom fru Ingerd Erlendsdatter i et brev til erkebiskop Olav Engelbrektsson med harde beskyldninger mot fru Ingerd Ottesdatter. I brevet ramser Ingerd Erlendsdatter opp all den (økonomiske) urett den yngre navnesøsteren skal ha begått mot henne gjennom flere år, og erklærer at navnesøsteren hadde gjort så mye galt og urett som en dannet kvinne kunne gjøre mot en annen. Kimen til striden mellom de to kvinnene finner vi i 1512, da Ingerd Ottesdatter arvet familiegodset Austrått etter faren og broren. De hadde stått i gjeld til Ingerd Erlendsdatter da de døde, men istedenfor å innløse gjelda tok Ingerd Ottesdatter tilbake eiendommene de hadde stilt som garanti, uten å ha rett til det og uten å betale kompensasjon.

I dette foredraget vil Wærdahl bruke konflikten mellom de to Ingerdene til å vise hvordan to av de mest ressurssterke kvinnene i senmiddelalderens Norge håndterte sine økonomiske interesser. I henhold til loven sto Ingerd Erlendsdatter som enke fritt til å råde for seg og sitt, men i Ingerd Ottesdatters tilfelle – hun ble først enke i 1523 – skulle man forvente at ektemannen spilte en aktiv og ledende rolle. Så enkelt var det selvsagt ikke.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://kb.hoopla.no/sales/godseiere>

ONSDAG 17. MARS

Kulturtorget, Trondheim folkebibliotek kl. 19.00

Arkeologiske undersøkelser i bygrunnen gjennom femti år: ny kunnskap, men til hvilken nytte?

Panelsamtale med Axel Christophersen, Ian Reed og Øivind Lunde. Møteleder er Jo Skårderud

I 1971 gikk startskuddet for en av de store planlagte arkeologiske utgravningene i Trondheims bygrunn, i Søndre gate. Det var langt fra første gang arkeologene gravde i bygatene, og på 70-tallet var det en stående vits at det burde ha vært glidelås på Søndre gate. Når vi nå markerer at det er 50 år siden de mer planmessige utgravningene startet, spør vi: Hvilken ny kunnskap om byens historie har denne typen undersøkelser frembrakt, og hvordan er kunnskapen formidlet? Det er store kostnader forbundet med store arkeologiske undersøkelser – står prisen i forhold til nytteverdien?

Vi har invitert tre av arkeologene som var med på utgravningene på 1970-tallet, og som fortsatt er sentrale i byens arkeologimiljø: Axel Christophersen, Ian Reed og Øivind Lunde, til en samtale med journalist Jo Skårderud.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://tfb.hoopla.no/sales/arkeologitrondheim>

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

BARNEUNIVERSITETET

LØRDAG 20. MARS

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 12.00

Jørgen Søraker: Dinosaurerne kommer!

Dinosaurerne lever fortsatt, og du har helt sikkert sett dem. Fugler er dinosaurer, og mange trives nær mennesker. Mange fugler trekker inn mot byene, selv til store byer som Trondheim. Når vi mennesker bygger byer, må fuglene lære seg nye ting for å kunne overleve. Hva har fuglene gjort for å kunne leve nær mennesker? Hvordan kommer fremtidens fugler til å se ut? Vi går nærmere inn på det for å forstå disse gjenlevende dinosaurerne!

For skolebarn mellom seks og ni år. Foreldre og søsken kan besøke bibliotekets barneavdeling i mellomtiden.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://tfb.hoopla.no/sales/dinosaurerne>

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

VITENLUNSJ

LØRDAG 20. MARS

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 13.30

Jørgen Søraker: Fuglenes urbane tilpasninger

Et sentralt spørsmål i årene fremover er hvordan samfunnsutvikling kan skje samtidig som vi ivaretar biologisk mangfold. Mange fugler er svært tilpasningsdyktige, men disse tilpasningene er samtidig begrenset av mange ulike årsaker. Hvilke tilpassinger har fugler gjort for å kunne leve nær mennesker? Bør vi bli bekymret når enkelte lands mest fuglerike område er en søppelfylling? Og hvordan kan vi legge forholdene til rette for et rikt fugleliv når vi utvikler områder?

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://tfb.hoopla.no/sales/fugler>

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

ONSDAG 24. MARS

Rådhusalen, Trondheim folkebibliotek kl. 19.00

Margrethe C. Stang:

Skål for Sankt Olav! Tre islandske drikkehorn med avbildninger av Olav den hellige

Foredraget tar for seg en liten og svært interessant gruppe islandske drikkehorn fra 15- og 1600-tallet som avbilder Olav den hellige. Disse drikkehornene kan fortelle oss litt om hvordan minnet om helgenkongen levde videre i den folkelige bevisstheten i tiden etter reformasjonen.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://kb.hoopla.no/sales/drikkehorn>

APRIL

ONSDAG 14. APRIL

Ugletur med Kristian Overskaug

Oppmøte på parkeringsplassen ved Nedre Leirfoss kl. 18.00

Jeg velger meg april, skrev Bjørnstjerne Bjørnson i diktet *Valg* fra 1869. Og etter en lang, mørk og kanskje kald vinter er det ikke vanskelig å være enig. Vi inviterer til en vandring langs Nidelva, hvor vi ser nærmere på et av Trondheims mest spennende økosystemer. Mens april er en måned preget av yrende aktivitet blant dyr og fugler, startet noen av kattuglene eggleggingen allerede i februar. Hvordan klarer de å fostre opp unger mens det fortsatt er vinter? Og hvorfor er kattuglehannen mindre enn kattuglehunnen – når det ellers blant fugler og dyr helst er motsatt? Vi blir nærmere kjent med ugler generelt og kattugler spesielt mens vi vandrer inn i aprilkvelden langs Nidelvas bredder.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla:

<https://kb.hoopla.no/sales/ugletur>

© Siri Fjell

MAI

ONSDAG 19. MAI

Horg bygdatur og landskapet på Foss – med Kjell André Brevik fra Melhus bibliotek
Oppmøte ved Horg bygdatur kl. 18.00

Vi inviterer til en vandring langs den innholdsrike natur- og kulturstien i tilknytning til Horg bygdatur like ved Hovin. Med arkeolog og kjentmann Kjell André Brevik som vegviser blir vi bedre kjent med områdets geologiske og arkeologiske severdigheter. Friluftsmuseet ligger i hjertet av et kulturlandskap som i de senere år har blitt særlig kjent for flere tankevekkende funn fra bronsealder og eldre jernalder. Turen arrangeres i samarbeid med Melhus bibliotek, og tar du med deg ditt nasjonale lånekort kan du sikre deg relatert og inspirerende lesestoff fra det mobile biblioteket. Turen krever godt skotøy, og selve vandringen tar rundt tre timer. Ta gjerne med en liten matpakke, en termos med varm drikke og et sitteunderlag.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra

Hoopla: <https://kb.hoopla.no/sales/horgbygdatur>

Arr. er et samarbeid mellom Melhus bibliotek og Kunnskapsbyen.

JUNI

ONSDAG 2. JUNI

Midtbyen og brannene – byvandring med Roy Åge Håpnæs
Oppmøte utenfor nordinngangen ved Nidaros Domkirke (mot Trondheim torg) kl. 18.00

Om ti år er det 350 år siden den katastrofale bybrannen i 1681, en brann som samtidig ga Trondheim en unik barokk byplan. På denne vandringen skal vi gå i de smaleste veitene og i de bredeste gatene for å se nærmere på hvordan brannene har formet Midtbyen og hvilken betydning de har hatt for byveven med gater, byrom og plasser, men også for bebyggelse, eiendomsstrukturer og arkitektur.

Roy Åge Håpnæs er utdannet historiker ved NTNU og arbeider til daglig hos Byantikvaren i Trondheim.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://kb.hoopla.no/sales/bybranner>

ONSDAG 16. JUNI

Velkommen til Villa Rognli – hagen og huset

Oppmøte ved innkjørselen til Villa Rognli, Lade allé 48A, kl. 18.00

Berit Høyem og Ivar Sognli ønsker oss velkommen til en vandring i den historiske landskapshagen på Villa Rognli, med avsluttende

omvisning i huset. Juni er en fargerik og spennende tid i historismehagen på Rognli. Våronna er unnagjort og blomstringa på veg mot sitt vakreste. Eiendommen Rognli ble utskilt fra Ringve i 1880 under navnet Lille-Ringve. Dragestilvillaen på toppen av

haugen er oppført av Elise Finne, datter på Devle gård. Den opprinnelige engelske landskapshagen på omtrent 19 mål utgjør sammen med hovedhuset og de andre husene på eiendommen, og de nyere eneboligene nede ved Lade allé, i dag et verdifullt, sammenhengende kulturminne. Vi blir med på en vandring som vil vise at det bak hagekunsten på Rognli finnes bevisste tanker og ideer, både om å innramme bygningsmasse og om å skape sjølstendige hagerom som kan fungere sammen som en helhet. Vi får også bli med inn i de høgloftede stuene på Rognli og blir bedre kjent med husets historie og arbeidet med restaurering og vedlikehold.

Ta gjerne med kaffe og noe å bite i! Sitteplasser er det nok av.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla: <https://kb.hoopla.no/sales/villarognli>

JULI

MANDAG 5. JULI

Botanisk vandring på Sølendet

Frammøte kl. 12.00 på parkeringsplassen ved Sølendet naturreservat

Sølendet ved Røros er et unikt eksempel på et gammelt myr- og engslåttlandskap der hele tolv orkidéarter preger det spesielle kulturlandskapet. Omvisning av botanikere fra NTNU Vitenskapsmuseet under ledelse av professor Asbjørn Moen.

Skiltet avkjørsel ved bru over Glåma, ca. 3 km nord for Brekken sentrum. Husk penger til bomveg.

Arr. er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla:

<https://kb.hoopla.no/sales/myrlandskap>

Arr. er et samarbeid mellom Røros kommune, Statens naturoppsyn og Kunnskapsbyen.

Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Akademis forelesninger har en lang og tradisjonsrik historie. Våren 2021 vil alle akademiets møter være digitale. Følg med på www.dknvs.no/akademiet/arrangement for oversikt over tema, forelesere og påmelding. Alle arrangement er gratis og åpne for publikum:

25. januar	kl. 19.00	Digital diplomutdeling
25. februar	kl. 19.00	Gunnerusforelesningene – webinar
17. mars	kl. 19.00	Akademiets medlemmer er velkommen til Kunnskapsbyens arrangement:
Arkeologiske undersøkelser i bygrunnen gjennom femti år: ny kunnskap, men til hvilken nytte?
For nærmere informasjon om tid, sted og billetter, se programmet side 10
26. april	kl. 19.00	Akademiet – webinar

KUNNSKAPSBYEN

Forelesninger

Debatter

Ekskursjoner

Byvandring

DKNVS, Elvegata 17,
7012 Trondheim
<https://www.dknvs.no/kunnskapskalenderen>